

Analiza grešaka u usmenoj komunikaciji na njemačkom kao stranom jeziku

Belma Polić

SAŽETAK: Ovaj rad je nastao s tendencijom da se unaprijedi nastava njemačkog kao stranog jezika. Analizirana je usmena komunikacija polaznika kurseva njemačkog jezika na početnom nivou. Korišteni su zvanični ispitni materijali Goethe Instituta i telc-a, koji su postavljeni na Youtube platformu. Tretirane su greške, izdvojeno, polaznika kojima je maternji neki od romanskih jezika i greške polaznika kojima je maternji neki od slavenskih jezika. Cilj je da se detektuju i klasificiraju greške koje prave pri usmenoj komunikaciji, te da se ustanovi postoje li razlike kod poteškoća koje se javljaju kod polaznika pri usvajanju njemačkog kao stranog jezika, a sve s ciljem unapređenja nastavnog procesa.

Ključne riječi: *metodika, didaktika, njemački kao strani jezik, analiza grešaka, usmena komunikacija*

Analasis of Common Mistakes in Oral Communication in German as a Foreign Language

ABSTRACT: This paper was created with a tendency to improve the teaching of German as a foreign language. The oral communication of the participants of the German language courses at the initial level was analyzed. The official examination materials of the Goethe Institute and telc were used, which were posted on the youtube platform. Mistakes of students whose mother tongue is one of the Romance languages and also mistakes of students whose mother tongue is one of the Slavic languages were treated separately. The aim is to detect mistakes they make in oral communication, to classify them, and to establish whether there are differences in the difficulties that occur in students in learning German as a foreign language, all with the aim of improving the teaching process.

Keywords: *methodology, didactics, German as a foreign language, mistake analysis, oral communication*

UVOD

Šta je greška, koji su razlozi za pravljenje grešaka, šta se smatra greškom u nastavi, koje greške razlikujemo? Sve su to pitanja koja sebi postavljamo kada tretiramo greške u nastavi stranog jezika. Postoji mnogo definicija i istraživanja o navedenoj problematici. Ovdje ćemo izdvojiti samo neke.

Prema Preschu (1980, str. 224), definicija grešaka zavisi od toga šta je svrha primjene navedene definicije.

Pojam *greška* se unutar lingvističkih okvira tretira u sklopu pojmova *norma* i *pravilo* (Schneider, 2013, str. 30-37).

Kranert (2013, str. 3) u svom istraživanju razlikuje sistemske greške i greške u pogledu norme. Sistemske greške su uvijek pogrešne i one krše norme leksičko-gramatičkog sistema, dok greške u pogledu norme ulaze u područje stilitiske i izjava koje su neprimjerene u situativnom smislu.

Klasifikacija grešaka u nastavi stranog jezika

Nastavnici se prije, tokom i nakon nastave bave analizom grešaka, dakle detektiranjem grešaka, njihovim opisom, istražuju uzroke nastanka grešaka, te se trude da ih otklone. Na osnovu analize grešaka nastavnik može da ima u vid u to da li je

učenik/student/polaznik kursa savladao nastavne sadržaja, kao i da li ih je razumio (usp. Edmondson i House, 2011, str. 218).

Kleppin (1998, str. 40-43) razlikuje sljedeće klasifikacije grešaka:

1. Kompetencijske greške i greške izvođenja;
2. Greške koje remete i koje ne remete komunikacijski čin;
3. Klasifikacija na osnovu jezičkih razina.

Edge (1989) pravi kategorizaciju grešaka na osnovu mjesta unutar procesa učenja i procesa nastave. Konkretnije, tu se radi o greškama (engl. *slips*), koje učenik sam ispravlja, kada ih je svjestan (usp. Kleppin, 1998, str. 42), te o greškama koje učenik nije trebalo da napravi (engl. *errors*), s ozbirom da je to materija koja je obrađena tokom nastave, a učenik ih nije razumio ili se ne sjeća. Kod navedenih grešaka ne postoji mogućnost da se učenik samostalno koriguje. Kao treći tip grešaka navodi pokušaje (engl. *attempts*). Radi se o području koje učenik ne poznaje i zbog toga se ne može ni korigovati.

Kada govori o greškama koje remete i koje ne remete komunikacijski čin, Kleppin (1998, str. 42) smatra da su remetilačke greške one na osnovu kojih je izjava nerazumljiva. Greške koje ne remete komunikacijski čin su greške gramatičke prirode, te kao

takve ne utječu na razumijevanje poruke unutar komunikacije.

Greške koje se dijele na osnovu jezičke razine su:

fonetsko-fonološke, morfosintaksičke, leksičko-semantičke, te pragmatičke greške.

Fonetsko-fonološke greške tretiraju izgovor i ortografiju. Morfosintaksičke greške su sve one greške koje se odnose na područje morfologije (deklinacija, konjugacije i sl) i sintakse (red riječi i sl). Leksičko-semantičke greške su pogrešne riječi u određenom kontekstu, pa kao takve vrlo često utječu na promjenu značenja. Pragmatičke greške utječu na izjavu koja nije prikladna u određenoj situaciji ili kontekstu, kulturi, običajima i sl.

Korpus istraživanja

Ovaj članak tretira greške koje prave polaznici kurseva njemačkog jezika na početnom A1 nivou. Radi se o tri završna ispita, i to usmenom dijelu ispita, koji su postavljeni na Youtube platformu. Ispit je sproveden u skladu s Evropskim referentnim okvirom za strane jezika i to od nastavnika eminentnih škola njemačkog kao stranog jezika, Goethe Institut i telc.

Tretirale su se greške kod polaznika čiji maternji jezik pripada romanskoj porodici jezika i greške polaznika čiji maternji jezik pripada slavenskoj porodici jezika.

Ispit se sastoji od tri dijela: pozdravljanje, traženje informacije, te formulacija molbe. Tretirana su četiri polaznika kojima maternji jezik pripada romanskoj jezičkoj porodici, kao i četiri polaznika, čiji maternji jezik se ubraja u slavensku grupu jezika. U istraživanju se slijedila klasifikacija grešaka prema Kleppin (1998), te su se greške dijelile na kompetencijske greške i greške izvođenja, na greške koje remete i koje ne remete komunikacijski čin, te na greške prema jezičkoj razini.

Cilj istraživanja

Cilj ovog istraživanja jeste da se ustanove greške koje se pojavljuju prema klasifikaciji Karin Kleppin (1998), kako bi se otkrivanjem najfrekventnijih grešaka unaprijedio nastavni process. Također, cilj je da se odgovori na pitanje da li polaznici kurseva koji pripadaju istoj porodici jezika prave slične greške, te da li greške zavise i od toga kojoj jezičkoj porodici pripadaju polaznici. Ukoliko postoje iste ili vrlo slične greške kod polaznika iste jezičke porodice, onda i taj indikator, svakako, može doprinijeti uspješnijem nastavnom procesu.

Analiza grešaka kod polaznika čiji maternji jezik pripada romanskoj porodici jezika

U ovom dijelu istraživanja fokus je na greškama polaznika kurseva koji dolaze iz Italije, Španije, Brazila i Latino Amerike. Njihovi maternji jezici su talijanski, španski i portugalski. Svi polaznici imaju visoku stručnu spremu.

Što se tiče kompetencijskih grešaka, možemo zaključiti da se javljaju lapsusi, koje polaznici odmah ispravljaju, te greške koje se prave, a nije trebalo da se prave, s obzirom da se radi o gradivu obrađenom tokom nastave. Navedene greške će biti detaljnije tretirane u klasifikaciji na osnovu jezičkih razina kojima pripadaju. Greške koje se pojavljuju, a tiču se tzv.

pokušaja su unutar perfekta, koji nije fokus na A1 nivou, pa se javlja rečenica kao što je: **Ich habe mit Zug gefahren*, umjesto *Ich bin mit dem Zug gefahren*. Polaznica koristi pogrešan pomoćni glagol za tvorbu perfekta. Ili upotreba pasiva stanja, koji se, također, ne obrađuje na A1 nivou: ** Die Schuhe gestellt ist...* umjesto *Die Schuhe sind...gestellt*.

Grešaka koje remete sporazumijevanje nije bilo kod polaznika čiji je maternji jezik jedan od romanskih jezika, dok je bilo grešaka koje su se pojavljivale, a nisu utjecale na sporazumijevanje. To su greške gramatičke prirode i one će biti obrađene u sklopu klasifikacije grešaka na osnovu jezičkih razina kojima pripadaju.

Klasifikacija na osnovu jezičkih razina smo podijelili na fonetsko-fonološke greške, morfosintaksičke greške, leksičko-semantičke i pragmatičke greške.

Unutar fonetsko-fonološke skupine grešaka kod polaznika čiji maternji jezik spada u romansku porodicu jezika javljaju se najčešće sljedeće greške: *ß* se izgovara kao *c*; kombinacija *sp* i *st* se ne izgovaraju kao *šp* i *št* (npr. kod *sprechen*, *Straße* itd); kombinacija *chts* se izgovara kao *ks* (npr. kod *rechts*), *sch* izgovaraju kao *ć* (npr. *Englisch*, *Aschaffenburg*, *Spanisch*), često izostavljanje posljednjih glasova ili slogova pri izgovoru, npr. izgovaranje broja 46 kao *sechs und vier*, *zig* se ne izgovara, *Ar* umjesto *Artzt* itd.

Morfološke greške koje su frekventne kod polaznika s romanskim maternjim jezikom se odnose na imenice srednjeg roda, kojima se pripisuje, uglavnom, ženski rod, npr. **die/eine Bier*, **die Obst*, **die Regal*, **die Buch*, **der Ticket*. Pretpostavka je da je razlog činjenica da romanski jezici imaju samo dva roda, ženski i muški rod, te se zbog toga prave greške kod imenica srednjeg roda. Morfološka greška koja je česta kod modalnog glagola *können* u 1. i 3. licu jednine, dodaje se nastavak *-s*, npr. **Was kanns ich machen?*, pogrešna upotreba pomoćnog glagola kod tvorbe složenih glagolskih vremena, npr. **Ich habe mit Zug gefahren*, ** Ich in Kuba geboren*, **Du habst die Schlüssel nehmen*. Greške prilikom upotrebe glagola s razdvojitom prefiksom, npr. **Bitte, nicht rufen an hier!*

Polaznici nisu često pravili greške sintaksičke prirode. Pojavile su se tek dvije greške, koje se odnose na red riječi: **Die Schuhe gestellt ist...*; **Jetzt arbeite nicht ich*.

Unutar leksičko-semantičke skupine grešaka javljaju se mnogobrojni anglicizmi koje polaznici upotrebljavaju umjesto njemačkih riječi, npr. *but* umjesto *aber*, vrlo česta upotreba engleskog *it's* umjesto *ist* ili *es ist*, *number* umjesto *Nummer*, *six* umjesto *sechs*, *Obstsession* umjesto *Obstabteilung*, *football* umjesto *Fußball*, *then* umjesto *dann*, *this* umjesto *das*, *next to* umjesto *neben*, *can* umjesto *kann*. Što se tiče pogrešno upotrijebljene njemačke riječi, pojavljuje se upotreba glagola *einkaufen*, npr. **Wo kann ich Zeitung einkaufen?*, tamo gdje treba da se upotrijebi glagol *kaufen*.

Pragmatičkih grešaka na početnom nivou kod polaznika čiji je maternji jezik jedan od romanskih jezika nije bilo.

Analiza grešaka kod polaznika čiji maternji jezik pripada slavenskoj porodici jezika

Predmet ovog dijela istraživanja su greške polaznika kurseva njemačkog jezika, koji dolaze iz Bosne i Hercegovine, Srbije, Hrvatske i Poljske. Njihovi maternji jezici su bosanski, hrvatski, srpski i poljski. Dakle, radi se o polaznicima čiji maternji jezik pripada slavenskoj porodici jezika. Svi polaznici imaju višu stručnu spremu.

Unutar skupine kompetencijskih grešaka javljaju se lapsusi, i to vrlo rijetko, koje polaznici odmah ispravljaju. Pjavljaju se i greške koje se odnose na obrađeno gradivo, no one će biti detaljnije elaborirane unutar klasifikacije prema jezičkoj razini kojoj greška pripada. Polaznici kojima je maternji jezik jedan od slavenskih jezika ne prave *pokušaje*, što znači da unutar usmene komunikacije ne koriste neobrađene sadržaje.

Polaznici na početnoj razini učenja njemačkog jezika ne prave greške koje sprečavaju sporazumijevanje. Sve greške koje su evidentirane odnose se na neku od jezičkih razina.

Unutar fonetsko-fonološke razine kod polaznika čiji je maternji jezik jedan od slavenskih jezika javljaju se sljedeće greške: izostavljanje posljednjeg glasa, npr. **bi* umjesto *bin*, izgovaranje dvoglasa *ie* kao **ie*, a ne kao dugo *i* (npr. *wie*, *Lieblingsessen* i sl).

Greške unutar morfološke razine se odnose na konjugaciju obrađenih glagola u 1. licu jednine, te se umjesto nastavka *-e* koristi infinitivni oblik glagola sa nastavkom *-en*, npr: **ich kommen aus*, *ich leben*, *ich brauchen*, *ich sprechen*, ili se analogijom pravi greška kod glagola *haben* u 2. licu jednine, npr. **Habst du...* Prepozicija *für* se kombinuje sa dativom umjesto sa akuzativom, npr. **für mir/dir*.

Kod sintaksičkih grešaka primjećuju se greške kod reda riječi, gdje je prisutan evidentan utjecaj maternjeg jezika, npr. **Was Sie frühstücken am Samstag?*

Unutar leksičko-semantičke skupine grešaka javlja se tek jedan anglicizam koji polaznici upotrebljavaju umjesto njemačke riječi, *book* umjesto *Buch*. Primjećuje se utjecaj prepozicija koje se u određenom kontekstu koriste u maternjem jeziku, npr. *za doručak* se doslovno prevodi **für Frühstück*, iako se uči i pravilno je *zum Frühstück*. Na pitanje kako je neko, na slavenskim jezicima (skoro svim) se odgovara glagolom *biti* i imenicom u nominativu (*moja porodica je dobro*), dok se u njemačkom jeziku koristi glagol *gehen* + dativ. Međutim, polaznici koriste identičnu strukturu kao u maternjem jeziku, pa prave grešku, **Meine Familie ist gut*.

Pragmatskih grešaka na početnom nivou kod polaznika čiji je maternji jezik jedan od slavenskih jezika nije bilo.

ZAKLJUČAK

U ovom radu tretirana je usmena komunikacija polaznika kurseva njemačkog jezika na početnom nivou. Analizirane su greške koje su polaznici pravili, prema klasifikaciji na kompetencijske, na one koje remete i koje ne remete komunikacijski čin, te na one koje se odnose na određenu jezičku razinu. Posebno su izdvojene greške koje su pravili polaznici kojima je

maternji neki od romanskih jezika, a posebno oni kojima je maternji jezik jedan od slavenskih jezika.

Cilj ovog istraživanja je da se detektuju najfrekventnije greške kod polaznika kojima je maternji neki od romanskih jezika, kao i kod onih polaznika kojima je maternji neki od slavenskih jezika, te da se ustanove sličnosti i razlike.

Polaznici kojima je romanski jezik maternji prave određene *pokušaje* i koriste neke strukture, koje nisu obrađene u nastavi, dok polaznici kojima je neki od slavenskih jezika maternji igraju na sigurno i ne upuštaju se u tzv. *pokušaje*.

Kod fonetsko-fonološke razine primjetno je da polaznici prave različite greške - oni kojima je maternji romanski jezik prave greške kod izostavljanje glasova/slogova na kraju, dok je to samo rijetka pojava kod polaznika kojima je maternji slavenski jezik. Također, oni kojima je maternji slavenski jezik imaju poteškoće kod izgovora dvoglasa *ie*, dok to nije slučaj kod polaznika kojima je romanski jezik maternji. Oni prave greške kod izgovora *sp* i *st*, kao i kod *ß*, dok polaznici kojima je slavenski jezik maternji niti jednom nisu napravili sličnu grešku. Kod morfoloških grešaka primjetno je kod polaznika s romanskim kao maternjim da se poteškoće javljaju kod imenica srednjeg roda, s obzirom da romanski jezici nemaju srednji rod, dok se navedena greška kod polaznika slavenskih jezika ne pojavljuje. Ono što oni griješe jeste frekventno nastavak u prezentu u 1. licu jednine, gdje koriste nastavak *-en* umjesto *-e*.

Što se tiče utjecaja leksike iz nekog drugog jezika na usmenu komunikaciju na njemačkom jeziku, kod govornika slavenskih jezika veliki utjecaj ima maternji jezik, engleski vrlo rijetko, dok je engleski jezik kamen spoticanja kod učenja njemačkog jezika za one kojima je romanski jezik maternji.

Uzmu li se u obzir greške koje smo dobili kao rezultat ovog istraživanja, moramo konstatovati da se prave različite greške, zavisno od toga da li je nekom ko uči njemački jezik maternji romanski ili slavenski jezik. Navedeno rezultati bi, svakako, trebali poslužiti unapređenju nastave njemačkog kao stranog jezika.

LITERATURA

- Albers, H-G, Bolton, S. (1995). Testen und Prüfen in der Grundstufe. Einstufungstests und Sprachstandsprüfungen. Fernstudieneinheit 7. Berlin: Langenscheidt.
- Kleppin, K. (1998). Fehler und Fehlerkorrektur. Fernstudieneinheit 7. München: Langenscheidt.
- Kranert, Michael (2013). Korrigieren, Prüfen und Testen im Fach Deutsch als Fremdsprache. Berlin: Freie Universität Berlin. Preuzeto sa: <https://www.napier.ac.uk/~media/worktribe/output-834512/korrigieren-pruefen-und-testen-im-fach-deutsch-als-fremdsprache.pdf>, (20. 04. 2021).
- Presch, G. (1980). Über schwierigkeiten zu bestimmen, was als fehler gelsten soll. Fehlerlinguistik. Beiträge zum Problem der sprachlichen Abweichung. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.

Schneider, J. G. (2013). Sprachliche Fehler aus sprachwissenschaftlicher Sicht. Sprachreport 1-2, str. 30-37.

Storch, G. (1999). Deutsch als Fremdsprache. Eine Didaktik. Theoretische Grundlage und praktische Unterrichtsgestaltung. Stuttgart: Wilhelm Fink Verlag.

INFORMACIJE O AUTORU

Belma Polić

Univerzitet u Zenici

Filozofski fakultet, Zmaja od Bosne 56, 72000 Zenica

e-mail: belma.polic@unze.ba; belma.polic@unmo.ba